

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning HT12
Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet
Martin Jonsson
Charlotta Gretzer
Handledare: Pierre Donatella
Examinator: Björn Rombach

”Varför ett kårstöd?”

En studie om lärosätenas bidrag till studentkåren

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Kårobligatoriet avskaffas.....	2
1.3 Varför en studie om lärosätenas bidrag?.....	3
1.4 Olika former av bidrag och relationer.....	4
1.5 Uppsatsens syfte	6
2. Metod och tillvägagångssätt	6
2.1 Steg 1 - kortmetoden.....	7
2.1.1 Tio begrepp.....	8
2.2 Steg 2 - Intervjuer.....	11
2.3 Urval	12
3. Empiri.....	15
3.1 Stockholms universitet.....	15
3.2 Lunds universitet	18
3.3 Göteborgs universitet	20
3.4 Uppsala universitet.....	22
3.5 Linköpings universitet	25
3.6 Umeå universitet.....	26
4. Justeringar inför för kommande analys.....	29
5. Analys.....	30
5.1 Obundna bidrag	31
5.2 Öronmärkta bidrag.....	32
5.3 Köp av tjänst.....	34
5.4 Analys oavsett bidragsmodell	35
6. Slutsatser.....	37
7. Diskussion & reflektion.....	38
8. Tabell och figurförteckning	39
9. Referenser.....	40
9.1 Litteratur.....	40
9.2 Elektroniska källor	41
9.3 Webbformulär och intervjuer.....	41
10. Bilagor.....	42

1. Inledning

I svensk akademisk utbildning anses studentkårerna ha en avgörande betydelse för utbildningens kvalitet.¹ Den 1 juli 2010 avskaffade riksdagen dock kårobligatoriet, vilket medförde stora förändringar för kårerna och deras lärosäten. Nu när över två år har passerat börjar vi se vilken inverkan den här reformen har haft. Med mindre medlemsintäkter blev kårerna ekonomiskt beroende av bidrag från sina lärosäten. Regeringen har inte reglerat dessa bidrag vilket har medfört att många lärosäten har valt att fördela bidragen efter olika modeller. Denna studie handlar om de olika modellerna. Det har visat sig att valet av modell har haft stor inverkan på studentkårerna. Vår studie av de sex största lärosätena i landet bidrar med förklaringar till varför lärosätena valde olika sätt att fördela resurserna till kårerna.

1.1 Bakgrund

De första studentnationerna bildades i Uppsala och i Lund på 1660-talet. Universiteten hade som ambition att samla studenterna på en plats då detta skulle underlätta övervakning av dem så att de inte tog sig för stora friheter. Nationerna fungerade som sammanslutningar för studenter med likande geografisk härkomst. Detta sågs som ett problem och på 1840-talet bildades de första studentkårerna. Dessa skulle inte ha någon geografisk anknytning. I studentkårerna fanns det ett stort intresse att diskutera världspolitiska samhällsfrågor men med tiden skiftade innehållet i samtalen. Studenterna började diskutera deras roll som studenter och sina åsikter om utbildningen. Därmed hade studentkårernas intresse med studiefrämjande börjat ta form.² Först bestämde flera lärosäten att det skulle vara obligatoriskt att vara med i studentkårerna. Detta spred sig snart till nationell nivå och riksdagen beslutade år 1908 om ett nationellt kårobligatorium.³

I högskolelagen kan vi läsa att *"En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan."*^{4,5}

I en statlig offentlig utredning som döptes till Obligatorieutredningen delas detta syfte in i

¹ Andersson, s. 2

² SOU 2008:11, s. 37

³ ibid., s. 38, 116

⁴ SFS 1992:1434, *Högskolelag*. 4 kap. 9 §

⁵ Liknande lag fanns i den nu upphävda lagen SFS 1983:18. *Förordning om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor.*, 12 §

två delar, närmare bestämt studentmedverkan och studiesocial verksamhet⁶. Enligt högskolelagen har studenterna rätt att utöva inflytande över utbildningen⁷ och detta kanaliseras delvis genom studentkårernas studentmedverkan och studenternas kursutvärderingar.⁹ Kåreerna ska nämligen vara representerade i alla beslutande och beredande organ som berör studenterna¹⁰. Den studiesociala verksamheten står för en mindre del av kårernas kostnader¹¹ och skiljer sig stort mellan olika lärosäten. Enligt regeringen är det gemensamt, för alla kårer, att de tar ett stort ansvar för att bevaka och driva studenternas rättigheter¹². Utöver detta utför de även exempelvis mottagande av nya studenter, förmedling av bostäder, insatser för studenternas hälsa, andra sociala frågor och arbetslivskontakter. Vissa studentkårer har även pub-, och festverksamhet inom den studiesociala verksamheten.¹³

1.2 Kårobligatoriet avskaffas

Efter en lång period av politiska diskussioner bestämde regeringen att det skulle tillsättas en utredning. Den skulle undersöka hur ett avskaffande av kårobligatoriet skulle genomföras. Skälet var att ett tvingande medlemskap i en förening strider mot demokratiska principer.¹⁴ Detta trots att Europadomstolen tidigare hade prövat frågan och funnit att det svenska kårobligatoriet inte stred mot europakonventionen.¹⁵ Regeringens lade ändå fram ett direktiv som ledde till utredningen *"Frihet för studenter - om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas"*, även kallad *Obligatorieutredningen*. Enligt direktivet skulle utredningen även kartlägga de ekonomiska konsekvenserna för *"kårer, nationer och andra studentföreningar, universitet och högskolor samt för staten"*.¹⁶ Utredaren tog fram ett förslag för avskaffandet men delade inte regeringens optimism¹⁷. Om staten tog bort obligatoriet skulle de vara tvungna att ge bidrag till kårerna så att de kunde fortsätta med sin verksamhet.

⁶ SOU 2008:11, s. 10, Se även uppdelningar inom studiesocial verksamhet s.78-84.

⁷ SFS 1992:1434, *Högskolelag*, 1 kap. 4 a §,

⁸ Högskoleförordning (1993:100), 2 kap. 7 a §

⁹ SOU 2008:11, s. 117

¹⁰ *ibid.*, s. 39

¹¹ *ibid.*, s. 41. År 2008 var denna på 10 % av studentkårernas totala kostnader.

¹² Direktiv 2007:49, s. 4

¹³ SOU 2008:11, s. 41

¹⁴ Direktiv 2007:49

¹⁵ OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, hämtad 2012-12-12

¹⁶ SOU 2008:11, s. 119

¹⁷ *ibid.*, s.96

Nationerna och studentkårerna har historiskt sett utfört flera viktiga uppgifter¹⁸. Obligatorieutredningen räknade ut att kårerna behövde få 310 kronor per helårsstudent (HÅS) för att fortsättningsvis klara av sina uppgifter inom studentmedverkan, totalt 95Mkr. Utöver det föreslog utredningen att staten skulle tillföra minst 30 Mkr för finansiering av studiesociala verksamheter.¹⁹ Regeringen lämnade efterföljande år en proposition till riksdagen gällande avskaffandet av kårobligatoriet. De anger att syftet med reformen var att införa ett modernt system för studentinflytande²⁰. Propositionen innebar att staten skulle tillföra 20Mkr 2010 och 30Mkr årligen från och med 2011 för studentinflytande. Det blir 95-105 kronor per helårsstudent. Inget bidrag för studiesocial verksamhet skulle ges. Förslaget från utredningen som var på 95Mkr + 30Mkr blev till slut 30Mkr i propositionen. Regeringen poängterar samtidigt att lärosätena bör ta ett större ansvar och ge ekonomiskt stöd till kårerna. Det är alltså lärosätena som ska finansiera studentkårerna inom sina befintliga anslag.²¹ Eftersom regeringen skriver "bör" finns det således inga krav på ekonomiskt stöd. Lärosätenas bidrag sker därmed utan närmare reglering. Dessa frivilliga bidrag utformar lärosätena själva i termer av kvantitet och kriterier.

1.3 Varför en studie om lärosätenas bidrag?

Flera rapporter har visat att det finns stora frågetecken mellan de frivilliga bidragen, kårernas möjlighet till studentmedverkan och deras självständighet gentemot lärosätena.²²,²³,²⁴ Studentkårerna anser att det är mycket problematiskt att de är finansiellt beroende av den organisation de ska bevaka. 70 % av kårerna svarade på en undersökning av Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) att de känner oro över att vara utlämnade till lärosätenas goda vilja. Kårerna i undersökningen uppger också att de är oroad över att lärosätena inte skulle vara lika generösa om de stod på sig i en fråga de hade olika åsikter om. Sammantaget känner flera kårer att de "sitter i knät på lärosätet"²⁵. Högskoleverket (HSV) skriver i en

¹⁸ *ibid.*, s. 118

¹⁹ SOU 2008:11, s. 91

²⁰ Proposition 2008/09:154, s. 1

²¹ *ibid.*, s. 36f, 51, 53

²² Lundh

²³ Lundberg

²⁴ Andersson

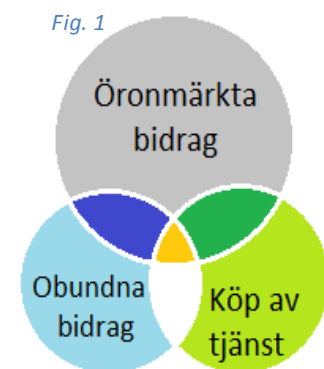
²⁵ Lundberg, s. 6

rapport att när lärosätena finansierar sin egen granskning kan det leda till att granskarna omedvetet påverkas av deras beroende²⁶.

På lång sikt kan skillnaderna mellan studentkårernas möjligheter att bidra till kvalitetsarbetet få stora konsekvenser. Lärosäten med god ekonomi kommer att kunna finansiera ett bra kvalitetsarbete och studentinflytande. Detta samtidigt som de lärosätena som redan har svag ekonomi måste skära ner på kvalitetsförbättrande verksamhet.²⁷

1.4 Olika former av bidrag och relationer

Om lärosätet bestämmer att de vill ge bidrag till sina studentkårer finns det ingen reglering på hur det ska vara utformat. Det har lett till att olika lärosäten har kunnat välja olika former av bidrag. HSV och Sveriges universitets- & Högskoleförbund (SUHF) har i sina rapporter valt att klassificera bidragen i olika bidragsmodeller. De tre modellerna är; obundna bidrag, öronmärkta bidrag, och köp av tjänst. Det är mycket vanligt att ett lärosäte använder en kombination av flera olika bidrag. Ett och samma bidrag kan passa in i flera bidragsmodeller. Vi har i vår studie utgått från samma kategorier som SUHF.

Bidragets storlek varierar också mellan lärosätena. Det kan vara ett fast årligt belopp eller ett rörligt baserat på antalet HÅS. Om lärosätet använder sig av bidrag baserat på HÅS brukar det vara utformat så att det täcker skillnaden mellan statsbidraget och 310kr. På så sätt uppnår det totala bidraget till kåren utredningens förslag på ersättningsnivån. Eftersom statsbidraget kanaliseras genom lärosätena anges oftast deras bidrag tillsammans med statsbidraget i olika undersökningar^{28, 29}. I vår uppsats använder vi bidraget inklusive statsbidraget om inget annat anges.

Varje bidragsmodell skapar, förutom ekonomiska transaktioner, även relationer med kårerna. Relationen mellan kåren och lärosätet kan förklaras med agent-principalteorin. Med denna skulle lärosätet, som principal, vilja få något utfört av kåren, som är agenten.³⁰

²⁶ Lundh, s. 8f

²⁷ Andersson, s. 2, 12

²⁸ Lundh, s. 43ff

²⁹ Andersson, s. 7

³⁰ Berlin & Kastberg, s. 58ff

Relationen kan liknas med en marknad som består av köpare och säljare³¹. Beroende på hur principalen uppfattar agenten, formar denna de formella kraven för relationen. Teorin antar att det finns en motsättning mellan parterna om vad som är målet. Vid målstyrning definierar principalen vad som är viktigt. Efter utförd prestation av agenten utvärderar sedan principalen prestationen för att se om de uppfyllde målen som denna hade satt.³² Beställarstyrningen är lik målstyrningen, fast med tydligare skillnad mellan beställare och utförare. Beställaren kan därför fokusera sitt arbete på att definiera vad brukarna behöver istället för agenternas krav.³³

1.4.1 Obundna bidrag

Bidragsmodellen innebär att kåren får bidrag som de fritt kan förfoga över. Lärosätet ställer inte formella krav på motprestationer eller krav på att pengarna ska fördelas på något speciellt sett inom studentkåren. Med ett obundet bidrag är det upp till kåren att hitta den bästa fördelningen av bidraget inom sina verksamhetsområden.

1.4.2 Öronmärkta bidrag

Öronmärkta bidrag kallas även för behovsprövade bidrag. Det här är den vanligaste modellen att fördela bidrag med. Då väljer lärosätet att ge bidrag till en angiven aktivitet eller verksamhet³⁴. Bidraget styrs på ett tydligare sätt än de obundna bidraget då kåren inte själva kan fördela resurserna mellan sina verksamhetsområden. Det har motiverats att öronmärkta bidrag kan anpassas efter kårens behov, samtidigt som det ger lärosätet möjlighet att kontrollera att de används på rätt sätt. Bidragen kan även vara förknippade med särskilda kostnader som kåren har.³⁵

1.4.3 Köp av tjänst

Vissa lärosäten väljer att stötta kåren genom att köpa tjänster av den. Den här formen av "bidrag" är direkt förknippad med en prestation. Ett vanligt förekommande exempel är när lärosäten köper tjänsten att genomföra en studentmottagning eller marknadsföring i kårens studenttidning.^{36,37} Det uppstår en beställar- och utförarsituation.

³¹ *ibid.*, s. 22-23

³² *ibid.*, s. 80

³³ *ibid.*, s. 103ff

³⁴ Exempelvis studenttidning, studentbevakning, studentmottagning av utlandsstudenter.

³⁵ Andersson, s. 7

³⁶ Lundh, s. 34f

³⁷ Andersson, s. 5

1.5 Uppsatsens syfte

Valet av bidragsmodell har som tidigare nämnts haft stor inverkan på studentkårerna och i långa loppet kan det bli en avgörande faktor för kvaliteten på den akademiska utbildningen. Skillnaderna mellan olika lärosäten leder till att det uppstår oklarheter runt valet av modell om fördelning av resurser. Med ovanstående problematik har vi kommit fram följande syfte.

Syftet är att förklara varför lärosätena valt olika modeller vid tilldelningen av frivilliga bidrag till studentkårerna.

2. Metod och tillvägagångssätt

Att svara på "varför" är vetenskapens kanske viktigaste uppgift.³⁸ Vårt syfte hade en "varför"-ansats. Med ett sådant syfte följer det att innebörden av slutsatsen ska, direkt eller indirekt, börja med "därför att" eller liknande.³⁹ Avskaffandet av kårobligatoriet var en relativt ny företeelse och forskningen på området var begränsat. Tidigare utredningar på området hade inte haft liknande syfte. Det var upp till oss att forma en metod som med närliggande studier och egen inhämtad empiri, skapa underlag för att uppfylla vårt syfte.

Utifrån tidigare rapporter och utredningar har vi härlett tio begrepp som kunde tänkas ha betydelse för att förklara varför ett visst lärosäte har valt en viss typ av bidrag. Vi ville därför få reda på vilka av de tio begreppen som kunde bidra till en förklaring. Vår studie grundade sig på både en kvalitativ och en kvantitativ metod. Meningen med att triangulera de två metoderna var att få fram ett mer utförligt och trovärdigt svar⁴⁰. Med endast en metod kan det finnas svagheter men med två metoder kan de komplettera varandra. Med endast en kvantitativ metod i vår studie skulle vi inte få reda på vårt syfte med studien. Vår kvantitativa studie visar hur respondenter från lärosätena valde att kategorisera, av oss, tio utvalda begrepp. Detta var en början på vår väg mot ett svar. Begreppen hade inga entydiga definitioner vilket gjorde att respondenterna får stort utrymme för egna tolkningar och reflektioner. När vi sedan följde upp de kvantitativa svaren med en kvalitativ studie blev svaren mer utförliga.⁴¹

³⁸ Føllesdal, s. 185

³⁹ I avhandlingen *Ett pris blir till* av Stellan Malmer förs en liknande argumentation.

⁴⁰ Bryman, s. 354, 653f

⁴¹ Bryman, s. 564

Eftersom det fanns en stor geografisk spridning på våra respondenter valde vi en kombination av två metoder som fungerar bra att göra på distans. Den första metoden var att använda oss av den så kallade kortmetoden där respondenterna fick rangordna begreppen.⁴² Vi följde sedan upp med en intervju där de fick resonera runt sina val. Av kontinuitetskäl gjordes alla intervjuer per telefon även om vi hade haft möjlighet att göra vissa direkta intervjuer. Respondenternas kroppsspråk har därför inte varit föremål för analys.⁴³ Nedan följer en beskrivning av metoderna och de begreppen vi avsåg att pröva. Sedan följer det även ett urvalsavsnitt där vi redovisar valen av lärosäten och respondenter.

2.1 Steg 1 - kortmetoden

För att få den kvantitativa grunden utgick vi från kortmetoden som är en vetenskapligt beprövad metod. Vi kunde med den här metoden pröva de begrepp vi hade härlett och ge oss ett verktyg för att uppfylla vårt syfte. Kortmetoden ger oss inte bara kvantitativ data utan även en bas att bygga intervjuerna runt. Metoden går ut på att forskaren skriver ner ett antal förutbestämda begrepp på papperslappar. Varje lapp kallas för kort och representerar ett begrepp. Respondenterna får alla kort framför sig och ombeds rangordna dessa utifrån en frågeställning. Eftersom varje begrepp har sitt eget kort blir det lätt för respondenten att flytta på korten för att finna den rangordning som stämmer överens med deras synsätt. Eftersom vi gör vår kortmetod på distans har vi använt oss av ett webbformulär som liknar kortmetoden. Istället för att fysiskt flytta korten på ett bord kan respondenten flytta korten på datorn. Vi bad respondenterna att rangordna begreppen efter frågan "*Vad har haft störst inverkan på bidragets storlek och utformning på ert lärosäte?*" På så sätt fick vi reda på vilka av begreppen som förklarar lärosätenas utformning av bidraget och vi kom ett steg närmare att uppfylla vårt syfte.

Varje undersökningstillfälle började med att vi skickade ett mail till respondenten någon minut innan det bokade mötet skulle börja. Vi ringde sedan upp och talade om för respondenten att de hade fått ett mail och bad dem läsa det⁴⁴. Vi talade om att de skulle

⁴² Metoden är inspirerad av kortmetoden från avhandlingen *Ett pris blir till* av Stellan Malmer

⁴³ Bryman, s. 432f

⁴⁴ Se bilaga 1

utföra en uppgift på deras dator. Respondenten fick i mailet en länk till vårt webbformulär. Förutom att respondenten skulle skriva in sitt namn skulle personen rangordna begreppen⁴⁵.

Varje enskilt formulär hade en randomiserad placering av begreppen när respondenten började. Detta för att undvika att ordningen av begreppen skulle påverka utfallet. För metodens tillförlitlighet var det mycket viktigt att det skulle vara lätt för respondenten att flytta på korten från den ursprungliga placeringen. För detta konstruerades formuläret på följande sätt: Det är en siffra framför varje kort och om respondenten ändrade denna siffra flyttades kortet upp respektive ner på listan. Två kort kunde inte ha samma placering, respondenterna var därför tvungna att rangordna begreppen. Det fanns även möjlighet för respondenten att använda sig av drag-and-drop där de enkelt kunde markera ett kort och flytta det till den placering de tyckte passade. Om de gjorde detta anpassades automatiskt siffran framför kortet. Genom att kombinera dessa två tekniker blev det enkelt att flytta korten och utförandet blev mycket likt den traditionella kortmetoden med fysiska kort⁴⁶.

Under tiden som respondenten svarade på webbformuläret satt vi framför våra datorer och inväntade svaret. Så fort svaret kom fram till oss mailade vi tillbaka det till respondenten. Efter det ringde vi upp för en intervju.

2.1.1 Tio begrepp

Det kan finnas oräkneligt många förklaringar till varför lärosätena valde en viss form av bidragsmodell. Vi har därför gjort ett urval av ett antal möjliga förklaringar. Begreppen vi valde ut var tvungna att uppfylla fyra kriterier.

1. Inga negativa begrepp. Ingen respondent skulle vilja rangordna ett negativt begrepp högt.
2. Inga begrepp som uppfattas som synonymer. Respondenten måste uppfatta en skillnad mellan begreppen, annars blir en rangordning mycket svår att göra.
3. Inga för detaljerade begrepp som tydligt skulle kopplas till bara en bidragsmodell.
4. Inga begrepp som kan uppfattas som normativt uppenbara. Vissa begrepp är svåra att rangordna annat än högt beroende på laddningen ordet har. Dessa skulle inte ge oss någon rimlig möjlighet till analys.

⁴⁵ Se bilaga 2

⁴⁶ Malmer

Med kortmetoden testade vi tio olika begrepp. Nedan följer en beskrivning varifrån dessa har härletts.

Externa rekommendationer

I utredningen om kårobligatoriets avskaffande⁴⁷ beräknade utredaren ut vilket statsbidrag som studentkårerna skulle behöva för att fortsätta sin verksamhet. Med avdrag för de delar som utredaren ansåg att kåren skulle finansiera själva blev detta 310kr/HÅS.⁴⁸ Statsbidraget blev dock bara 95-115kr/HÅS. Nivån från den offentliga utredningen sågs därför som ett riktmärke på hur mycket lärosätena borde skjuta till för att kårerna skulle kunna fortsätta sin verksamhet.⁴⁹ För att öppna upp möjligheten att även inkludera andra rekommendationer än de från Obligatorieutredningen valde vi begreppet *externa rekommendationer* som är ett öppnare begrepp.

Kårens oberoende

Detta begrepp lyfts fram som det absolut största problemet för kårerna idag. En rapport handlar enbart om denna beroendeställning och hur detta påverkar kåren som granskande part.⁵⁰ Av den anledningen var förslaget från Obligatorieutredningen att bidraget skulle delas ut direkt från staten till studentkårerna.⁵¹ Kårerna uppfattar sin beroendeställning efter hur lärosätena har utformat bidraget⁵², därför har vi valt att ta med begreppet *kårens oberoende*.

Insyn i kårens verksamhet

Ett förekommande argument från lärosätena var att de eftersträvade ekonomisk kontroll över bidragen.⁵³ Ordet kontroll kan upplevas som ett negativt begrepp i sammanhanget, framförallt eftersom senare rapporter om lärosätens kontroll över studentkårerna har fått stor uppmärksamhet. Kontroll har därför operationaliserats till *insyn i kårens verksamhet*. Önskan av insyn skulle således kunna påverka valet av bidragsmodell.

Inflytande

Regeringen klargör i propositionen att kårernas inflytande över lärosätens arbete är av betydelse av flera anledningar. Det är med inflytande studentkårerna kan bidra till ökat

⁴⁷ SOU 2008:11

⁴⁸ SOU 2008:11, se bilaga 4 för uträkningen

⁴⁹ Andersson, s. 7

⁵⁰ ibid.

⁵¹ SOU 2008:11, s. 71

⁵² Lundberg, s. 7

⁵³ Andersson, s. 7

utvecklingsarbete och på lång sikt förbättra utbildningskvaliteten.^{54,55} Olika bidragsmodeller skulle kunna bädda för olika förutsättningar för *inflytande* och togs därmed med som begrepp.

Att bevara kårverksamheten

Ett förekommande argument är att lärosätena anser att kårverksamheten är viktig och att bidraget ska leda till att kårverksamheten kan garanteras, säkerställas eller behållas. Lärosätet har därför möjlighet att påverka om kåren kommer kunna bedriva fortsatt verksamhet. Genom *att bevara kårverksamheten* bibehålls den arena där studenter och studentrepresentanter kan mötas och dela information.⁵⁶

Dialog med kåren

SUHF talar om många "goda exempel" på hur samarbete har legat som grund för den framtida kårverksamheten. Dialogen har lett till ett samarbete som har skapat en långsiktig plan för god kårverksamhet⁵⁷ En sådan *dialog med kåren* skulle kunna påverka lärosätets val av bidragsmodell och finns därför med som begrepp.

Lärosätets kvalitetsutveckling

Lärosätena eftersträvar en god kvalitet på sin utbildning och kåren är ett verktyg för detta. SUHF skriver att "*studentinflytande är en erkänt avgörande faktor för hög utbildningskvalitet*".⁵⁸ Det finns även en oro bland vissa lärosäten att deras kvalitetsutveckling kan komma att bli lidande om de inte lyckas med studentinflytandet^{59,60}. Genom att ge bidrag till kårerna skapar de förutsättningar för att kåren ska kunna arbeta med *lärosätets kvalitetsutveckling*.

Attrahera nya studenter & lärare

Lärosätena har en vilja att locka till sig nya studenter och lärare. Ett sätt att göra detta är att arbeta med att skapa ett levande studentliv som är knutet till kåren. En stark studentkår påverkar utbildningskvaliteten och på så sätt indirekt även efterfrågan på utbildningen. Det

⁵⁴ Proposition 2008/09:154, s. 37, 53

⁵⁵ Lundh, s. 12

⁵⁶ Lundberg, s. 5

⁵⁷ Andersson, s. 13

⁵⁸ Andersson, s. 2f

⁵⁹ Lundh, s. 12

⁶⁰ Lundberg, s. 8

finns redan idag tendenser till att vissa lärosäten med redan ansträngd ekonomi har svårt att *attrahera nya studenter och lärare*.⁶¹

Lärosätets ekonomi

Eftersom medlemsintäkterna som innan finansierade kårverksamheten har minskat, är det istället lärosätet som ska ge bidrag till kåren efter förmåga. I rapporten från SFS skriver de att lärosätets ekonomi kan sätta käppar i hjulet. Vissa lärosäten med bra ekonomi har möjlighet att ge omfattande bidrag så att kårerna kan bedriva sin verksamhet i samma utsträckning som tidigare. Vissa lärosäten har inte råd att ge ett lika stort bidrag till sina kårer och vi valde därför att ta med begreppet *lärosätets ekonomi*.⁶²

Ekonomisk effektivitet

Det fanns synpunkter från lärosätena som ifrågasatte om bidragssystemet verkligen var effektivt ur ett ekonomiskt synsätt. Kritiken rör bland annat att lärosätena måste avsätta resurser för att transferera stadsbidragen och utforma en bidragsmodell. Även det egna bidraget tog resurser att administrera.⁶³ Olika bidragsmodeller skulle kunna skapa olika förutsättningar för *ekonomisk effektivitet*. Detta skulle därför kunna påverka valet av bidragsmodell.

2.2 Steg 2 - Intervjuer

Intervjuerna påbörjades direkt efter att respondenterna hade skickat in webbformuläret. Intervjun var tänkt att belysa de faktorer som lämnades obesvarade med kortmetoden. Vi önskade med den här delen att lägga tyngd på respondenternas uppfattningar och synsätt.⁶⁴ För att nå detta genomförde vi semistrukturerade intervjuer med öppna frågor där respondenterna fick stort utrymme att ge svar. Vissa svarade mycket utförligt på våra förbestämda frågor medan andra krävde flera följdfrågor för att vi skulle få en bild av deras resonemang.⁶⁵ Vi fick då kombinera våra förbestämda frågor med spontana uppföljnings- och sonderingsfrågor samt preciserade och tolkande frågor⁶⁶. Vi kunde uppfatta under intervjuerna att olika respondenter tolkade begreppen olika och detta påverkade placeringen av begreppen.

⁶¹ *ibid.*, s. 5

⁶² *ibid.*

⁶³ Andersson, s. 6, 12

⁶⁴ Bryman, s. 413

⁶⁵ *ibid.*, s. 415ff

⁶⁶ *ibid.*, s. 422f

Vi utgick från en intervjuguide⁶⁷ med ett antal förutbestämda frågor. Med grund från deras svar från webbformuläret fick respondenten börja med att berätta hur de rent metodiskt gick till väga vid rangordningen. Respondenten fick sedan, begrepp för begrepp, förklara hur de resonerade runt sin rangordning.

Eftersom vi med vårt urval hade kommit fram till tio begrepp som kunde ha betydelse frågade vi vid varje intervju om de saknade något begrepp. Med detta ville vi täcka in risken att begreppen inte täckte hela problematiken. Genom att fråga om ytterligare begrepp stärktes även metodens tillförlitlighet.

För att vara extra försäkrade över att vi hade pratat med rätt respondent avslutade vi varje intervju med att fråga om denne visste någon annan på lärosätet som hade insikt nog för att kunna svara på samma frågor. Intervjuer skulle göras med nya respondenter om dessa ansågs besitta större kunskap än våra respondenter samt om det fanns praktiska möjligheter till det.

Vid intervjun agerade en av oss intervjuledare och den andra intog en assisterande roll. Mot slutet av varje intervju fick även assistenten möjlighet ställa frågor. Vi turades om mellan intervjuerna vem som skulle vara intervjuledare och assistent.

I denna kvalitativa del av vår studie tog vi inte bara intryck av *vad* de sa utan även *hur* de sa det. Respondenterna kunde välja att lägga extra stor vikt på vissa saker vilket var av intresse vid analysen. Vi valde att spela in samtliga telefonintervjuer för att på ett bättre sätt kunna ta till oss detta. Genom att lyssna på samma samtal flera gånger fick vi en bättre möjlighet att ta till oss deras svar. Innan varje intervju talade vi om att intervjun skulle spelas in i anteckningssyfte och att den inte skulle sparas efter att studien avslutats. Alla respondenterna godkände detta och ingen kom med någon följdfråga. Av resursskäl gjordes ingen transkribering.⁶⁸

2.3 Urval

För att uppnå vårt syfte har vi tagit ett antal beslut som formar studien. En form av beslut har varit våra urval som redovisas i detta kapitel. Vi beskriver urvalet av lärosäten, respondenter och begreppen.

⁶⁷ Se bilaga 3.

⁶⁸ Bryman, s. 438ff

Lärosäten

I Sverige har vi 47 universitet och högskolor.⁶⁹ Givetvis är en totalundersökning att föredra men detta skulle ta i anspråk mer resurser än vad vi har tillgång till. Vi var därför tvungna att utföra någon form av urval.

SUHF genomförde andra kvartalet 2012 en enkätundersökning bland alla lärosäten och studentkårer. Den gjordes två år efter att kårobligatoriet avskaffades. SUHF ville med en undersökning se hur detta hade påverkat studentkårerna. Enkäten hade en svarsfrekvens på 80 % bland lärosätena och ledde senare till rapporten "*Ökat beroende efter frihetsreformen*" som kom ut juli 2012. Vi har fått ta del av data från lärosätenas svar på de frågor som berörde vårt ämne.⁷⁰ I enkätundersökningen hade några lärosäten inte preciserat vilken typ av bidragsmodell de använde sig av. Detta medförde att vi fick ut analysbara svar från 70 % av de tillfrågade. Utifrån lärosätenas svar kunde vi göra en bedömning och kategorisera in de svarande lärosätena i de tre olika bidragsmodeller som finns presenterade i introduktionskapitlet. Detta var en preliminär bedömning och utvärderades efter att vi hade utfört våra intervjuer.

Vi konstruerade en tabell över alla lärosäten som deltog i enkätundersökning av SUHF. Vi skrev in vår bedömning av vilken bidragsmodell lärosätena använde. Efter kategoriseringen sorterade vi in lärosätena i storleksordning efter antalet helårsstudenter⁷¹. Vi kunde tidigt se att storleken inte verkade ha någon betydelse för valet av bidragsmodell. I tabellen syntes det att stora, likväl som små, lärosäten kunde använda sig av samma bidragsmodeller.

Vi försökte i tabellen hitta ett spann där storleksskillnaden på lärosätena var som minst och där de tre olika bidragsmodellerna var representerade. Vid detta urval utgick vi ifrån att varje bidragsmodell skulle vara representerad minst tre gånger. Det här fann vi bland de sex största lärosätena i enkätundersökningen från SUHF. Dessa var även de sex största lärosätena i Sverige. Det fanns många andra relevanta urvalsmetoder som kunde fungera bra, men vi fann att det här urvalet hade metodfördelar. I praktiken leder alltid forskning till

⁶⁹ Högskoleverket, Adresslista i bokstavsordning, hämtad 2012-12-12

⁷⁰ Detta var frågorna 5a (Hur stort ekonomiskt stöd erhåller studentkår(erna) från lärosätet idag? (kronor)),

6a (Efter vilka principer fördelas stödet från lärosätet till kårerna?),

6b (Öronmärks stödet från lärosätena till specifik verksamhet, och i så fall till vad?),

7a (Utför studentkår(erna) några tjänster på uppdrag av lärosätet?),

7b (Om ja, vilken typ och med vilken ersättning?)

⁷¹ Amnéus, Eriksson & Pettersson, s.106

nya frågor som behövs besvaras av ny forskning. Detta är ett evighetshjul som leder till att den totala kunskapsmassan ständigt expanderar.⁷²

Tabell 1, Lärosäten och bidragsmodell.

Förkortning	Universitet	Antalet helårsstudenter	Obundna Bidrag	Öron. Bidrag	Köp av tjänst
SU	Stockholms universitet	29888	0	1	1
LU	Lunds universitet	28458	0	1	1
GU	Göteborgs universitet	26904	1	1	0
UU	Uppsala universitet	23087	1	0	0
LiU	Linköpings universitet	18097	1	1	0
UmU	Umeå universitet	17151	0	1	1

Tabellen visar urvalet av de lärosäten som studien behandlade. Den visar även antalet HÅS och vilka bidragsmodeller som lärosätet använde sig av. För tabellen över alla lärosäten se bilaga 4.

Respondenter

Vi eftersträvade att få veta lärosätenas agerande och tankebanor och utgick därför ifrån "första person", nämligen personal på lärosätena. Om vi frågade representanter på studentkårerna skulle de svara på frågan hur de trodde att lärosätet tänkte, denna andrahandsinformation var inte av intresse.

Vi var ute efter respondenter som hade god insikt i hur bidraget till kårerna blev utformat och hur det är idag. Vi ringde växeln på det utvalda lärosätet och gav en kort presentation av vårt syfte. Vanligtvis blev vi kopplade till en ekonomichef, driftchef eller annan person på rektorskansliet. Det förekom även att vi blev kopplade till administrationen hos kåren. För den personen som växeln hänvisade oss till beskrev vi vår studie och frågade även dem vem som kunde ha bäst insikt i frågan på lärosätet. Vid inget av fallen kopplade växeln oss till den som sedan blev vår respondent. Vi fick istället fråga oss fram till vem de trodde skulle kunna svara på våra frågor. När vi till slut nådde respondenten som tyckte sig kunna svara på våra frågor bokade vi en tid för intervju. Sammantaget intervjuades sju respondenter.

⁷² Føllesdal, s. 189

Våra respondenter:

Stockholms universitet:	Enhetschef på planeringsenheten och en utredare på ledningskansliet
Lunds universitet:	Verksamhetscontroller på planeringsenheten
Göteborgs universitet:	Enhetschef på studentavdelningen
Uppsala universitet:	F.d. enhetschef på studentavdelningen, nuvarande tjänst: Seniorrådgivare åt studentavdelningen
Linköpings universitet:	Bit. Universitetsdirektör
Umeå universitet:	Enhetschef på planeringsenheten

3. Empiri

Nedan finns en sammanställning av svaren som vi fick med vår kortmetod och efterföljande intervju. Varje lärosäte utgör ett fall och de presenteras i storleksordning med det lärosäte med flest antalet helårsstudenter först.

3.1 Stockholms universitet

Förstudien visade att SU gav öronmärkta bidrag och köp-av-tjänst.

Intervjun utfördes med två respondenter. En var enhetschef på planeringsenheten på central nivå. Planeringsenheten handlägger universitetets budget och eftersom bidraget är en del av budgeten har han insikt i frågan. Planeringsenheten arbetar även med långsiktiga verksamhetsplaner och med central ekonomisk uppföljning. Den andra respondenten arbetar som utredare på ledningskansliet. Hon var delaktig i arbetet med att upprätta det avtal med kåren som reglerar bidraget. Ledningskansliet och planeringsenheten arbetade tillsammans med kåren för att uppnå ett sådant avtal.

På både planeringsenheten och ledningskansliet var det andra personer än våra två respondenter som ledde arbetet med utformningen av bidraget för två år sedan. Dessa arbetar inte längre på lärosätet men våra respondenter som är deras ersättare ansåg sig själva ha mycket god insikt i frågan. Vid tidpunkten arbetade på lärosätet men utan samma ledande position.

Respondenterna tog god tid på sig och diskuterade sinsemellan. Överlag ansåg respondenterna att många av begreppen var viktiga. De beskrev sin metod för

rangordningen så här: "De första tre och de sista två satte vi väldigt snabbt. Sedan rörde vi oss i mellanspannet och där var det svårare att rangordna dem."

Tabell 2, Stockholms universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer								X		
lärosätets ekonomi									X	
ekonomisk effektivitet										X
insyn i kårens verksamhet							X			
dialog med kåren			X							
kårens oberoende					X					
att bevara kårverksamheten						X				
lärosätets kvalitetsutveckling	X									
attrahera nya studenter & lärare				X						
Inflytande		X								

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

De intervjuade satte lärosätets kvalitetsutveckling högst då detta var en viktig gemensam angelägenhet för lärosätet och studenterna. Detta var kopplat till universitets kärnverksamhet att eftersträva så god utbildning som möjligt. En av respondenterna förklarade det som att "Studentinflytande borgar för kontinuerlig utveckling och kvalitetsförbättring av våra utbildningar." Kvalitetsutveckling är ett paraplybegrepp och flera lägre rangordnade begrepp tolkades som metoder för att uppnå denna kvalitetsutveckling.

Lärosätena kan inte utveckla sin kvalitet om inte studenterna får inflytande i sin utbildning. Studenternas intresse och synpunkter måste tas tillvara på, annars blir det ingen kvalitetsutveckling. Det sades också att "I ett inflytande ingår dialog". De rangordnade därför inflytande som tvåa och dialog med kåren som trea. Respondenterna förklarade att dialogen har varit väldigt tät och bra under en längre period. Kåren gjorde många egna utredningar och visade vad de kunde göra för universitetet. Detta har haft stor inverkan på lärosätet.

De ville ha ett attraktivt lärosäte men detta ligger under begreppet lärosätets kvalitetsutveckling. De var stolta över att Stockholms universitet har det största antalet

studenter av alla lärosäten men påpekade att den absoluta vikten ligger i kvalitativ utbildning.

De efterkommande begreppen tyckte respondenterna var svårare att rangordna. Dels på grund av de var svåra att definiera och den inbördes ordningen av de resterande begreppen. Som femte begrepp placerade de *kårens oberoende*. Detta var problematiskt för lärosätet när bidraget skulle utformas. Detta tog sig uttryck i diskussionen med kåren när det tal om vilka verksamheter lärosätet skulle finansiera. Att finansiera studentombuden ansågs invecklat eftersom ombudet företrädde studenter som hade hamnat i tvist med lärosätet. Detta var lång diskussion och resulterade i att den typen av verksamhet skulle finansieras av kårens egna medlemsintäkter. Det var viktigt att det inte uppstod en situation där kårens oberoende kunde ifrågasättas, det får inte förekomma "*... situationer där studenterna inte kan framföra sina åsikter eftersom då biter man en hand som föder en*".

Insyn i kårens verksamhet sågs inte som ett primärt intresse men det är klart att det var viktigt att det gick rätt till. I avtalet med kåren var det reglerat att en revisor skulle kunna granska kårerna. Dessutom hade kårerna historiskt sett varit duktiga på att åiterrapportera sin verksamhet till lärosätet. De intervjuade menade att kårerna själva ville redovisa vad de arbetade med och önskade att redovisa sitt agerande. Eftersom insyn i kårens verksamhet kom av sig själv hade detta varit av mindre intresse när de utformade bidraget. Överlag fanns det en stor tillit till kårerna.

Anledningen till att *externa rekommendationer* rankades lågt var att Stockholms universitet tidigt beslutade att de ville stötta och bevara kåren. De ville för kårens säkerhet markera sitt stöd och beslutade därför i ett mycket tidigt skede hur bidraget skulle utformas. De undersökte inte hur andra lärosäten gjorde men respondenten trodde att andra lärosäten hade tagit inspiration från dem. Arbetet tog fart i och med att regeringen tydliggjorde att lärosäte hade möjlighet att ekonomiskt stödja sina kårer. De lade inte så stor vikt vid den statliga utredningen om kårobligatoriet då denna talade om miniminivåer, då de tidigare hade beslutat att nivåerna borde var högre än dessa.

Bidraget i korthet

- Totalt 11Mkr i bidrag (ink statsbidrag). Beräknat på antalet HÅS blir det 365kr.

- Köper marknadsföring i studenttidningen för 1,8 Mkr.
- Öronmärker 5,6 Mkr till studentmedverkan
- Öronmärker 900 000kr till studiesocial verksamhet
- Bidraget inkluderar inte studentombuden
- Utöver bidraget från central nivå är det avsatt 2Mkr till studentföreningarna på fakultetsnivå.
- Arvode betalas även ut när studenter är representerade i fakultetsnämnder och institutionsstyrelsen.

3.2 Lunds universitet

Förstudien visade att LU gav öronmärkta bidrag och köp-av-tjänst.

Respondenten var verksamhetscontroller på den gemensamma förvaltningen. 2009 ledde respondenten ett projekt som utredde konsekvenserna med avskaffandet av kårobligatoriet. I detta inkluderas även vad universitetet skulle göra för kårerna. Den intervjuade sitter fortfarande med studentfrågor och utvärderar bidraget till kårerna.

Representanter från LU åkte på studiebesök till universitetet i Köpenhamn och deras kårer. Där är kårerna helt ekonomiskt beroende av sitt lärosäte. Representanterna fick en klar bild av att om en större del av bidraget är obundet ökar detta kårens möjlighet till att agera oberoende. Efter propositionen beslutade därför ledningen tidigt att de skulle "fylla på" statsbidraget så att kårerna skulle få 310kr/HÅS i obundna medel. Detta sågs även som en viktig faktor för att bevara kårernas oberoende. Den enda uppföljningen som sker är för att säkerhetsställa att pengarna inte förskingras. Eftersom detta beslut fattades tidigt av ledningen kom den kommande interna utredningarna att titta på andra faktorer. Exempelvis om det fanns några områden där kårerna behövde extra ekonomiskt stöd.

"Vi tänkte nog ganska mycket på bevara deras möjligheter att fortsätta sitt arbete". De två högst rankande begreppen ansågs uppfylla detta. Dessa två begrepp var att *bevara studentkåren* och att den skulle *vara oberoende*. Allt annat var underställt dessa två. Även om lärosätet finansierar stora delar av kåren hade lärosätet arbetat med att de skulle vara lika oberoende som innan.

Det finns en policy om studentinflytande där lärosätet fastslog att *lärosätets kvalitetsutveckling* och *rekryteringen av studenter* är av absolut största vikt. Detta medför att

respondenten rankade dessa högt. Att de inte rankades högst berodde på att de hade varit omöjliga utan att kårerna bevarades och deras oberoende.

Tabell 3, Lunds universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer					X					
lärosätets ekonomi									X	
ekonomisk effektivitet								X		
insyn i kårens verksamhet										X
dialog med kåren							X			
kårens oberoende		X								
att bevara kårverksamheten	X									
lärosätets kvalitetsutveckling			X							
attrahera nya studenter & lärare				X						
Inflytande						X				

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

På femte plats kom *externa rekommendationer*. Detta var viktigt eftersom de snabbt beslutade om att uppfylla den rekommenderade nivån från Obligatorieutredningen. Eftersom detta beslut fattades tidigt riktade de istället fokus på andra områden där lärosätet skulle kunna hjälpa kårerna. De "kopierade" inte förslaget från Obligatorieutredningen rakt av utan tog det som en början och byggde sedan på med andra bidrag och stöd. I dessa extra bidrag hade *externa rekommendationer* ingen inverkan alls.

På sjätte plats kom begreppet *insyn*. Respondenten satte denna i mitten eftersom det var svårt att veta om det handlade om "*kårens insyn i lärosätets verksamhet*" eller "*lärosätets insyn i kårens verksamhet*". Under intervjun framkom det att det fanns något intresse från lärosätet att skapa mer insyn än den som redan fanns genom årsredovisningar och diskussioner. Däremot var det väldigt viktigt att kåren skulle ha möjlighet till inflytande på lärosätet. "*Det är ju själva poängen med kåren.*"

På sjunde plats kom *dialog med kåren*. Detta eftersom lärosäten redan långt innan det började bli aktuellt hade beslutat om ett generellt obundet bidrag på 310kr/HÅS. Dialogen bestod istället hur lärosätet kunde hjälpa kårerna i andra områden. Utöver det generella bidraget som redan var beslutat fick kårerna äska pengar för olika studiesociala verksamheter. Diskussionen bestod därför främst om dessa riktade bidrag och på vilka andra

sätt de behövde hjälp från lärosätet. Den intervjuade ansåg att tre lägst rankade begreppen saknade helt betydelse.

Ett begrepp som respondenten saknade var ett om den studiesociala verksamheten. Detta var något om LU satte stor vikt vid då de i och med avskaffandet av kårobligatoriet fick ett utökat stöd för den studiesociala verksamheten.⁷³

Bidraget i korthet

- 310kr/HÅS i obundet bidrag
- Extra stöd för studiesocial verksamhet. Detta innefattar exempelvis:
 - o Studentombudman
 - o Doktorandombudsman
 - o Prenumererar på studenttidningen för sina anställda
 - o Bopoolen
 - o Finansierar alkoholutbildning
 - o Finansierar en informationsreception
 - o Och annan studiesocial verksamhet
- Fakulteterna ger själva bidrag, lokaler och "arbetstid".

3.3 Göteborgs universitet

Förstudien visade att GU gav öronmärkta- och obundna bidrag. Intervjun visade dock att det bidraget som tidigare hade angetts som obundna i själva verket var öronmärkta.

Respondenten var enhetschef på studentavdelningen på Göteborgs Universitet. Respondenten reflekterade över utifrån vilken synvinkel han skulle rangordna. Exempelvis så vore det mest optimalt för universitetet att inte betala något alls för kårverksamheten men detta skulle strida mot andra principer. Respondenten valde att rangordna efter lärosätets synvinkel.

Respondenten svarade på rangordningen utifrån sin utgångspunkt "varför ett kårstöd?". Vitsen med kårstödet var att bevara det värde som kåren bidrog med. Att bevara *studentkåren* är ett måste för få ta del de fördelar som kårverksamheten medförde och

⁷³ Respondenten syftar till Proposition 2008/09:154 där det står "Regeringen gör vidare den bedömningen att universitet och högskolor bör ta ett utökat ansvar för studiesociala frågor."

rankades därför högst. Utan ett stöd blir det ingen kårverksamhet och därmed uteblir fördelarna med den.

Den största fördelen med kårer är att de bidrar till *lärosätets kvalitetsförbättring* och det är genom kårens organiserade form av *studentinflytande* som detta skapas bäst. *Studentinflytande* bidrar till kvalitetsutveckling och blir därmed värdefullt. Ur lärosätets synvinkel var det därför kårverksamhetens kärnverksamhet som var av intresse. Lärosätet efterstävade en modell där de inte finansierade annat än kärnverksamheten. *"Det är ju inte så att vi automatiskt betalar kårerna för vad som helst"*.

Tabell 4, Göteborgs universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer										X
lärosätets ekonomi					X					
ekonomisk effektivitet									X	
insyn i kårens verksamhet								X		
dialog med kåren				X						
kårens oberoende						X				
att bevara kårverksamheten	X									
lärosätets kvalitetsutveckling		X								
attrahera nya studenter & lärare							X			
Inflytande			X							

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

Lärosätet måste ha en dialog med studenterna oavsett om det fanns en kår eller inte. Kåren gjorde detta i en organiserad form vilket underlättade mycket för lärosätet. Att kunna ha en *dialog med kåren* bedömdes vara värdefullt och bidrog till positiva effekter på kvaliteten och rangordnades som fyra.

Det fanns även ekonomiska aspekter med att stötta kåren. Respondenten resonerade i banor att alternativet till att ge bidrag till kårerna var att organisera en liknande verksamhet själv vilket skulle påverka för *lärosätets ekonomi*. *"Betalar vi inte studentkårerna för att organisera studentinflytandet är vi faktiskt tvungna att organisera detta själva och det lär nog kosta några pengar också."* Det fanns alltså en ekonomisk synvinkel, sett från alternativkostnaden för lärosätet. Liknande resonemang fanns vid bidragen till

studenttidningen Spionen. Lärosätet granskade sedan deras årsredovisning för att se att pengarna har använts på rätt sätt.

De sista fem begreppen var enligt respondenten inte aktuella och berördes därmed inte djupare. Däremot framkom det under intervjun att det fanns vissa oklarheter runt begreppet *externa rekommendationer*. Vid utformandet av bidraget utgick lärosätet från de beräkningar som fanns med i Obligatorieutredningen. Vid närmare eftertanke under intervjun reflekterade respondenten över sin uppfattning om begreppet *externa rekommendationer* som först inte omfattade rekommendationer från statsmakterna, till att även inkludera dessa. Även om begreppet rankades sist hade det alltså en betydelse för inverkan på valet av modell och storlek.

Utöver sig själv ansåg respondenten att ledningen borde ha den insikt som krävdes för att svara på våra frågor. Själv hade han skrivit den utredningen som sedan mynnade ut i ett beslut om hur bidraget skulle se ut och hade därmed bäst kunskap av dem alla.

Lärosätets bidrag i korthet

- 310kr/HÅS märkta till kärnverksamhet och kontrolleras årligen
- Finns vissa bidrag på fakultets och institutionsnivå
- Universitetet betalar lokalhyrorna
- Ger bidrag för studenttidningen Spionen
- 500 000kr/år i IT-stöd

3.4 Uppsala universitet

Förstudien visade att UU gav obundna bidrag.

Vår respondent arbetade som enhetschef på studentavdelningen när avskaffandet av kårobligatoriet skedde och var ansvarig och föredragande för rektorn i ärendet. Nu arbetar han som seniorrådgivare åt samma avdelning.

Respondenten började med att sortera begreppen efter ytterligheterna. Det vill säga de begrepp som rankades högst respektive lägst. Respondenten ansåg att de första fem begreppen var betydligt väsentligare än de fem som han rankade lägst. Bland de fem lägsta var rangordningen svår att sätta, eftersom de inte behandlades alls vid processen.

Den intervjuade börjar med att påpeka att det var universitetets ståndpunkt att kårobligatoriet inte borde avskaffas överhuvudtaget. Han menade att det fanns historiska anledningar att avskaffa kårobligatoriet men att dessa inte längre var aktuella. I lärosätets remisser lobbade de för höga ersättningsnivåer så att även om kårobligatoriet skulle avskaffas skulle detta påverka kårerna så lite som möjligt ekonomiskt. Lärosätet hade lobbat för ersättningsnivåer som de ansåg var ett måste för att kårverksamheten skulle bevaras. När sedan staten bestämde att lärosätena själva var ansvariga för finansieringen av kårerna var det naturligt att stå fast vid de tidigare rekommendationerna i sina remisser och gav därför ett eget bidrag till kårerna.

Tabell 5, Uppsala universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer									X	
lärosätets ekonomi						X				
ekonomisk effektivitet								X		
insyn i kårens verksamhet										X
dialog med kåren			X							
kårens oberoende		X								
att bevara kårverksamheten	X									
lärosätets kvalitetsutveckling					X					
attrahera nya studenter & lärare							X			
Inflytande				X						

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

Det som kåren hade gjort hade de gjort bra och det fanns inget intresse att andra på detta. *"Vi hade som förstahands mål att bevara den situationen som vi hade haft"*. Detta ledde till att vår respondent satte *att bevara studentkåren* högst. Sannolikt så skulle kåren utföra arbetsuppgifterna bättre än om lärosätet försökte utföra det. Den intervjuade beskriver kårens situation i Uppsala som unik. I Uppsala finns det både kårer, studentföreningar och nationer. Den största kåren som omfattar 95 % av studenterna arbetar bara med studiepolitiska frågor. De arbetar inte som nationerna med nöjesverksamheter och därför fanns en rädsla att medlemmar inte skulle ansluta sig till kåren.

Kårens oberoende rankades som en tvåa. De bedömde tidigt att det kunde uppstå problem med beroendet. Respondenten menade att universitetet ville undvika den svåra situationen som kunde uppkomma om lärosätet styrde den organisation som skulle granska dem. Grundproblemet att lärosätet deltar i kårens finansiering finns fortfarande kvar men lärosätet eftersträvade aktivt att minska detta problem. Lärosätet eftersträvade därför att ge kårerna så stor frihet som de bara kunde och minimera detaljstyrning.

I utformandet av bidraget hade lärosätet en mycket frekvent *dialog med kåren*. Studentkårerna var väldigt oroliga över sin framtid. De trodde att de skulle få mycket svårt att locka studenter till kåren eftersom de inte organiserade nöjesverksamhet. Rädslan fanns att studenterna inte ville betala för kårens studentmedverkan och kvalitetsutveckling. Lärosätet lugnade denna oro genom att ge klara besked och säkra kårens verksamhet.

Studenternas *inflytande* över lärosätet var starkt kopplat till kvalitetsutveckling. Det är därför begreppen är placerades efter varandra. Han ansåg att kårer med inflytande över lärosätet bidrar till att säkra lärosätets kvalitetsutveckling. Respondenten tydliggjorde att lärosätets kvalitetsutveckling var rangordnad lägre än *att bevara kåren, kårens oberoende* och *kårens inflytande*. De betalade inte för kvalitetsutvecklingen utan detta var en följd av de högre rangordnande begreppen. Begreppet var därför inte av stort intresse när de diskuterade ersättningsnivåer och kriterier.

De fem sista begreppen var inte alls aktuella när lärosätet utredde ärendet och rangordnades därför längst ner. Lärosätets ekonomi var inte i fokus då de redan långt innan hade markerat vilken ersättningsnivå som vore rimligt i sina remiser. De fyra lägsta begreppen var lika ointressanta för lärosätet i denna fråga men respondenten ville markera att *insyn i kårens verksamhet* var värdemässigt tvivelaktig och satte den sist.

Bidraget i korthet:

- Ett fast bidrag på 10,2 Mkr (2010) per år inklusive statsbidraget. Beräknat per HÅS blev detta 449kr. Bidraget är i form av generella bidrag.
- Uppsala Nationer fick inget bidrag, dvs inget bidrag går till studiesocial verksamhet.
- Det förekommer bidrag på fakultetsnivå till studentföreningarna.

3.5 Linköpings universitet

Förstudien visade att LiU gav öronmärkta- och obundna bidrag.

Intervjun gjordes med den biträdande universitetsdirektören på Linköpings Universitet. Respondenten hade 10-15 års erfarenhet och ansåg sig därför mycket väl insatt i ämnen och vad med och utformade lärosätets lösning på bidraget. Han ansåg att de fyra första rangordnade begreppen var av stor betydelse medan flera ekonomiska begrepp saknade betydelse.

Tabell 6, Linköpings universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer							X			
lärosätets ekonomi										X
ekonomisk effektivitet								X		
insyn i kårens verksamhet									X	
dialog med kåren				X						
kårens oberoende			X							
att bevara kårverksamheten		X								
lärosätets kvalitetsutveckling	X									
attrahera nya studenter & lärare							X			
Inflytande					X					

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

Det absolut viktigaste var *lärosätets kvalitetsutveckling*. Alla andra begrepp var underställda detta och rangordnas därefter. För att kunna uppnå kvalitetsutveckling måste det finnas organisatoriska former för detta och då är det viktigt *att bevara kårverksamheten*. Utan kår, ingen utveckling. Lärosätet var nöjd med kåren innan kårobligatoriet avskaffades och ville därmed bidra till att denna verksamhet kunde fortsätta.

Det räcker inte bara med att ha en kår. Den måste även vara oberoende för att kunna utföra sitt kvalitetsförbättrande arbete. Intervjupersonen talar om vikten av en *oberoende studentkår*. "Det är viktigt att vi skriver villkor och anlitar kåren som parallell part och inte en del av universitetet (...)". Detta var något som lärosätet aktivt eftersträvade och påverkade valet av bidragsmodell. En annan sak som påverkade bidragsmodellen var *dialog med kåren* vilket uppfattades som en självklarhet. Denna har förts kontinuerligt och något som de värdesätter högt.

Respondenten rangordnade begreppet *attrahera nya studenter och lärare* på sjätte plats eftersom detta inte hade haft någon inverkan på utformningen av bidraget. Han såg ingen direkt koppling mellan bidraget och antalet nya studenter. De lägre rangordnade begreppen hade lite eller mycket liten inverkan över bidragets utformning. *Lärosätets ekonomi* saknade helt betydelse. De var villiga att betala för den tjänsten kåren utförde och ansågs att det var helt avgörande för att lärosätet skulle kunna erbjuda kvalitetsutbildning.

Förutom det generella bidraget per helårsstudent har de valt att ge ytterligare bidrag för vissa verksamheter. Exempelvis ger de 200 000kr varje år för arbetsmiljöfrågor. Detta motiveras med att de ville markera vikten av arbetet med miljön. Samtidigt ville de täcka de nya kostnaderna som uppkom för kåren med den nya arbetsmiljölagstiftningen. Utöver dessa öronmärkta bidrag betalar även lärosätet för studentmottagningen av nya studenter.

Respondenten saknade inga begrepp. De fyra högst rankade begreppen sammanfattade det bra. Den biträdande universitetsdirektören kunde inte rekommendera någon annan för en intervju förutom kåren. Han uttryckte det som att han hade *"järnkoll på grejerna"*.

Lärosätets bidrag i korthet

- 310kr/HÅS i obundet bidrag
- Utöver bidraget ovan ger de
 - o bidrag för arbetsmiljöfrågor, 200 000kr/år
 - o bidrag för, IT 700 000kr/år
 - o bidrag för arvodet till kårernas ordförande
 - o köper tjänsten studentmottaning

3.6 Umeå universitet

Förstudien visade att UmU gav öronmärkta bidrag och köp-av-tjänst.

Vår respondent var enhetschef på planeringsenheten och budgetchef. Som chef på planeringsenheten har han behandlat ärendet och även räknat på bidraget sedan frågan blev aktuell.

Bidraget som lärosätet ger varje halvår till studentkårerna är reglerade i ett avtal mellan studentkårerna och lärosätet. I detta avtal finns det reglerat bidragets storlek och i stora drag vad de ska gå till. Den intervjuade ansåg att dessa regleringar som fanns i avtalet

egentligen inte begränsar eller styr kårerna eftersom de innefattar det som kårerna redan gjorde sedan tidigare.

Tabell 7, Umeå universitet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
externa rekommendationer			X							
lärosätets ekonomi							X			
ekonomisk effektivitet					X					
insyn i kårens verksamhet								X		
dialog med kåren		X								
kårens oberoende						X				
att bevara kårverksamheten	X									
lärosätets kvalitetsutveckling				X						
attrahera nya studenter & lärare									X	
Inflytande										X

Tabellen visar respondentens rangordning där 1 betyder högst rangordning och därmed störst inverkan och 10 lägst rangordning och minst inverkan.

Att bevara kårverksamheten var det främsta argumentet för att lärosätet skulle ge något bidrag. De bidrar med sådant som lärosätet anser värdefullt och kan därför tänka sig att stötta en sådan verksamhet. De ville ha fungerande kårer med utbildningsbevakning och som deltar i deras beslutande organ. Det är därför även viktigt med *dialog med kåren* och under processen fanns det en bra dialog mellan lärosäte och kår som påverkade utformandet av bidraget.

Externa rekommendationer tolkades som tidigare utredningar och den dialog de har haft med kollegor på andra lärosäten. I Obligatorieutredningen föreslogs det en genomsnittlig ersättning per helårsstudent som lärosätet studerade. De stod inför en helt ny situation och då var det rimligt att studera hur andra hade löst samma problem. De tittade på andra lärosäten och försäkrade sig om att deras lösning inte avvek från mängden. De hade diskussioner med SU, LU, GU, UU och LiU. Dessa lärosäten ansågs hade stora likheter med Umeå universitet både i storlek och utbildningsbredd.

Lärosätet hade som mål att kåren skulle vara oberoende. Det skulle inte uppkomma situationer där kåren behövde äska mer pengar. Bidraget är utformat på ett sådant sätt att kårerna får ett fast bidrag per halvår och inga ytterligare bidrag kan ges. Ambitionen med

avtalet var att kårerna skulle klara sig själva och ge förutsättningar för en oberoende kår. Lärosätet ville även undvika att detaljstyra kårens verksamhet utöver de krav som fanns i ett avtal med kåren. Det sker årligen en uppföljning där lärosätet går igenom kårens verksamhetsberättelse, verksamhetsplan och årsredovisning.

Ekonomisk effektivitet ansågs viktigt då lärosätet önskade att få "valuta för pengarna". Det var rimligt att skattepengarna som gavs till kårerna spenderades på bästa sätt och det låg i lärosätets intresse att maximera effekten av bidraget. Med ett tjänsteköpsavtal uppfylldes lärosätets önskningsområden om *ekonomisk effektivitet*.

De fyra lägst rangordnade begreppen var av litet intresse för lärosätet. *Lärosätets ekonomi* rangordnades långt ner då det inte rörde sig om så stora summor. Det var igen avgörande stor post och därmed var inte den egna ekonomin ett hinder. De hade inget intresse av någon sorts *insyn i kårens verksamhet* utöver den som de redan hade. Att stötta kårerna var inte en rekryteringsåtgärd och diskuterades aldrig i den kontexten. Även under intervjun såg inte respondenten någon koppling mellan att *attrahera nya studenter & lärare* med valet av bidragsmodell. Det lägst rangordnade begreppet blev *inflytande*. Anledningen var att lärosätet inte på något sett eftersträvade *insyn i kårens verksamhet*.

Respondenten nämner att lärosätet delvis valde att ge ut bidraget i form av ett avtal eftersom de ansåg att de var tvungna. "*Orsaken till det är att vi i flera andra sammanhang har blivit hårt granskade av riksrevisionen och vi får ju inte ge ett ograverat bidrag till en extern organisation*". Lärosätet ansåg att det låg i deras intresse att få lite kontroll då det var en rimlig princip att kräva något av de utbetalade skattepengarna.

Bidraget i korthet

- 270-315kr/HÅS. Summan varierar med storleken på fakultetsbidraget.
- Köper marknadsföring 500 000kr i studenttidningen
- Köper friskvård till studenterna 330 000kr
- Totalt bidrag till kårerna ca: 6Mkr per år.

4. Justeringar inför för kommande analys

I enkätundersökningen från SUHF hade GU tydligt svarat att de enda öronmärkta bidragen som de gav gick till studenttidningen och den dåvarande studentradion. Bidraget till kåren presenterades som en klumpsumma utöver dessa. I vår intervju framkom det dock att bidraget per helårsstudent också var öronmärkt. Det skulle användas till "kärnverksamhet" och kontrollerades årligen. Med detta som bakgrund ser vi inte att universitetens bidrag passar in under *obundna bidrag*. Förändringen av kategoriseringen hade dock inte påverkat själva urvalet av lärosäten då vi med samma kriterier hade kommit fram till samma urval. Nedan visas den justerade tabellen.

Tabell 8, Lärosäten och bidragsmodell, justerad

Förkortning	Universitet	Antalet HÅS	Obundna Bidrag	Öron. bidrag	Köp av tjänst
SU	Stockholms universitet	29888	0	1	1
LU	Lunds Universitet	28458	1	1	0
GU	Göteborgs Universitet	26904	0	1	0
UU	Uppsala universitet	23087	1	0	0
LiU	Linköpings universitet	18097	1	1	1
UmU	Umeå universitet	17151	0	1	1

I tabellen betyder 1 att lärosätet ger den modellen av bidrag och 0 att de inte gör det. Röd siffra betyder att den har justerats.

Begreppet *inflytande* kräver ytterligare uppmärksamhet. Begreppet som sådant hade vi härlett från regeringens proposition och en rapport från HSV. I dessa texter syftar begreppet till studenternas inflytande på lärosätenas arbete⁷⁴. Vi valde att inte precisera begreppet ytterligare vilket ledde till olika tolkningar av begreppet. Vissa tolkade begreppet efter vår intention och rangordnade begreppet generellt hög. Andra tolkade begreppet utifrån lärosätets inflytande över studentkårerna och placerade det generellt sett lågt. En respondent placerade begreppet i mitten då denne inte kunde ta ställning till begreppets innebörd. Eftersom vår analysnivå utgår från bidragsmodell och inte enskilt lärosäte kan en sammanställning bli missvisande. Med bakgrund av problematiken har vi därför valt att lyfta ur begreppet och inte belysa det närmare.

⁷⁴ Jfm studentinflytande som har en annan innebörd

5. Analys

Vi har i vårt empiri-kapitel kunnat redogöra alla lärosätens svar, dels ur den kvantitativa och dels från den kvalitativa metoden. Detta har analyserats i följande kapitel. Varje bidragsmodell presenteras för sig och jämförelser mellan modellerna görs under kapitlets gång.

Valet att kombinera två olika steg visade sig vara en lyckad metod. Förutom själva fördelarna med att kombinera kvalitativ och kvantitativ metod upplevde vi att kortmetoden gjorde att respondenterna stannade upp och funderade över lärosätets prioriteringar. De kunde inte sätta alla begrepp som var viktiga som etta utan fick aktivt ta ställning och fundera över valen. Respondenterna visste att de skulle bli intervjuade efter att de hade utfört kortläggningen och antas därmed förstå att de skulle vara tvungna att motivera sin rangordning. Respondenternas eftertänksamhet överfördes till intervjun och vi fick med hjälp av kortmetoden en grund till intervjun.

Kortmetoden var utformad så att respondenterna fick rangordna begreppen mellan ett och tio, där ett betyder störst inverkan. Data från formuläret är därför kodat så att låga siffror betyder stort inverkan. När vi gör avvikelsejämförelser gäller samma sak. En avvikelse under noll betyder en större inverkan.

Vi frågade även respondenterna om de fanns någon annan på lärosätet som kunde bidra med ytterligare svar. Syftet med frågan var att säkerhetsställa att vi hade kommit till rätt person. Respondenterna svarade oftast att de ansåg att någon sådan person inte fanns. I de intervjuer där respondenten hade någon att rekommendera var detta någon som inte jobbade kvar eller hela universitetsledningen. Utan att intervjua dessa uppfyllde vi målet med att säkerhetsställa att vi hade pratat med rätt respondent och klarade av att utföra studien inom ramen för våra resurser.

Vi frågade vid slutet av varje intervju om respondenten saknade något begrepp vid rangordningen. De svarade med att begreppen speglade problematiken. Ofta kombinerade de svaret med att repetera vilka begrepp som inte var relevanta för just dem vilket varierade mellan respondenterna. Även om respondenterna ansåg att begreppen var väl utvalda så kan det finnas andra begrepp som också skulle kunna bidra med ytterligare förklaringar till lärosätens val.

5.1 Obundna bidrag

LU, UU och LiU.

De tre lärosätena som ger obundna bidrag visar på ett intresse av kårens verksamhet. De är nöjda med dem och ser liten anledning till förändring.

Tabell 9, Obundna bidrag	Alla	Obundna	Avvikelser från:	
			Alla	Utvalda
att bevara kårverksamheten	2,00	1,33	-0,67	-1,33
lärosätets kvalitetsutveckling	2,67	3,00	0,33	0,67
dialog med kåren	3,83	4,67	0,84	1,67
kårens oberoende	4,00	2,33	-1,67	-3,33
inflytande	5,00	5,00	0,00	0,00
attrahera nya studenter & lärare	6,17	5,67	-0,50	-1,00
externa rekommendationer	7,00	7,00	0,00	0,00
lärosätets ekonomi	7,67	8,33	0,66	1,33
ekonomisk effektivitet	8,00	8,00	0,00	0,00
insyn i kårens verksamhet	8,67	9,67	1,00	2,00

Tabellen visar de genomsnittsplaceringar som varje begrepp har fått bland alla lärosätena och bland de lärosäten som gav obundna bidrag. Kolumnen *Avvikelser från Alla* visar på skillnaden mellan gruppen Alla och Obundna där ett negativt tal betyder en högre placering. Kolumnen *Avvikelser från Utvalda* visar skillnaden mellan de lärosäten som ger Obundna bidrag och de lärosäten som inte gav obundna.

Lärosäten med obundna bidrag avviker som störst med begreppet *kårens oberoende* gentemot genomsnittet. Som framkommer i tabellen ovan var skillnaden -1.67 alternativt -3,33 beroende på jämförelsetal. Det här betyder att respondenterna ansåg att detta hade haft en mycket större inverkan än de resterade respondenterna i andra modeller. Det framkommer även i intervjuerna att två av lärosätena hade en mer ideologisk syn på kårens roll. Den tredje fann att oberoende var ett absolut måste för att kåren skulle kunna utföra kvalitetsförbättrande verksamhet. Alla tre såg tidigt ett problem med kårens beroendeställning och eftersträvade att motverka denna. Lärosätena eftersträvade en fri kår som vågade utföra det ibland obekväma arbetet att påtala kvalitetsbrister. Kåren skulle vara en parallell, oberoende part till lärosätet även om det var lärosätet som finansierade stora delar av verksamheten. Med samma bakgrund placerade lärosätena begreppet *insyn i kårens verksamhet* lägre än genomsnittet. Detta uppfattades som ett hot mot oberoendet och en respondent markerade tydligt att något sådant värdemässigt tvivelaktigt var de absolut inte intresserade av. Viljan att ha en oberoende kår och ointresset av insyn reflekteras i lärosätenas val av bidragsmodell.

Med begreppet *dialog med kåren* fanns det en viss avvikelse från det totala genomsnittet. Detta har sin förklaring i att LU satte den här på sjätte plats och de andra två lärosätena placerade denna på tredje respektive fjärde plats. Svaret från LU hade sin förklaring i att lärosätet hade mycket tidigt bestämt att de ville ge obundna bidrag och därmed minskade behovet av en dialog med kåren. Båda parter var nöjda och kommande dialoger kom att handla om annat än det generella bidraget. Lärosätet hade sedan tidigare en kontinuerlig dialog med kåren och ansåg att denna fungerade bra vilket påverkade också placeringen.

Begreppet *att bevara kårverksamheten* visar också på en viss avvikelse från genomsnittet. Detta skulle kunna få en att tro att lärosäten med obundna bidrag rangordnade bevarandet högre. Det beror dock snarare på svaret från en respondent som inte fanns med i gruppen av lärosäten, som gav obundna bidrag, men som påverkade det totala genomsnittet. Alla respondenterna placerade den här på första eller andra plats förutom SU som placerade den på sjätte plats. Eftersom SU fanns med i det totala genomsnittet men inte i gruppen för obundna bidrag uppstod det en avvikelse. Om vi plockar bort svaret från SU ur statistiken hade avvikelsen mellan det totala genomsnittet och obundna bidrag bara blivit 0,13 istället för 1,33. Vi kan därför konstatera att begreppet inte har någon koppling till just denna bidragsmodell utan mer ger en bild om SU och deras resonemang.

5.2 Öronmärkta bidrag

SU, LU, GU, LiU och UmU

Öronmärkta bidrag innefattade flest lärosäten av de tre bidragsmodellerna. Detta måste belysas då det har påverkat analysen. Avvikelser från genomsnittet blir inte lika tydliga när det enda som skiljer öronmärkta bidrag och det totala genomsnittet är svaret från UU. Vi valde därför även att jämföra öronmärkta bidrag med obundna bidrag.

Tabell 10, Öronmärkta	Öronmärkta	Avvikelser från:		
		Alla	Utvalda	Obundna
att bevara kårverksamheten	2,20	0,20	1,20	0,87
lärosätets kvalitetsutveckling	2,20	-0,47	-2,80	-0,80
dialog med kåren	4,00	0,17	1,00	-0,67
kårens oberoende	4,40	0,40	2,40	2,07
Inflytande	5,20	0,20	1,20	0,20
attrahera nya studenter & lärare	6,00	-0,17	-1,00	0,33
externa rekommendationer	6,60	-0,40	-2,40	-0,40
lärosätets ekonomi	8,00	0,33	2,00	-0,33
ekonomisk effektivitet	8,00	0,00	0,00	0,00
insyn i kårens verksamhet	8,40	-0,27	-1,60	-1,27

Tabellen visar de genomsnittsplaceringar som varje begrepp har fått bland alla lärosätena och bland de lärosäten som gav öronmärkta bidrag. Kolumnen *Avvikelser från Alla* visar på skillnaden mellan gruppen Alla och öronmärkta där ett negativt tal betyder en högre placering. Kolumnen *Avvikelser från Utvalda* visar skillnaden mellan de lärosäten som ger öronmärkta bidrag och de lärosäten som inte gav obundna. Kolumnen *Avvikelser från Obundna* visar skillnaden mellan öronmärkta och obundna.

Det visade sig att lärosätena med öronmärkta bidrag avvek från genomsnittet och det visade sig en ännu tydligare avvikelse i jämförelsen med obundna bidrag. Begreppen som visade störst skillnad var *kårens oberoende*. Denna rankades av den här gruppen mycket lägre än hos obundna bidrag och även lite lägre än det totala genomsnittet. Fler lärosäten med obundna bidrag hade tagit upp problematiken med kårens beroendeställning än lärosäten med öronmärkta bidrag. Lärosätena med öronmärkta bidrag var helt enkelt inte lika oroad över studentkårens situation som en oberoende granskare. De lade större vikt i att kåren skulle bidra till *lärosätets kvalitetsutveckling*, vilket även var ett begrepp som de rangordnade högre. För lärosäten med denna ambition kunde öronmärkta bidrag vara en fördel då de genom att öronmärka bidraget kunde styra kårverksamheten mot kvalitetsutveckling. Argumenten till obundna och öronmärkta bidrag skiljer sig åt. När bidraget är obundna lyfts det fram att kåren vet bäst hur dessa bör spenderas. När bidragen är öronmärkta talar de om att lärosätet har bättre kunskap om hur resurserna borde fördelas.

Ett ytterligare argument för bidragsmodellen var att lärosätet kunde anpassa bidraget efter kårens behov. För att kunna veta hur detta behov såg ut behövde lärosätet *insyn i kårens verksamhet*. Det visade sig med kortmetoden att de rangordnade begreppet högre än lärosäten med obundna bidrag.

Inom gruppen öronmärkta bidrag fanns det en stor variation på omfattningen och preciseringen. Exempelvis hade GU enbart öronmärkta bidrag och LiU hade öronmärkta bidrag som komplement till annat bidrag. Spannet var brett och inget lärosäte hade valt exakt samma lösning som det andra. Oavsett detaljeringsgrad var fortfarande bidragen märkta till en särskild verksamhet. Därmed var kåren begränsad att själv disponera bidraget.

5.3 Köp av tjänst

SU, LiU och UmU

SU och LiU använder sig till skillnad från UmU av *köp av tjänst* som ett komplement till ett annat bidrag. UmU har ett tjänsteköpvital som huvudbidrag. Av våra utvalda lärosäten köper SU och UmU marknadsföring i studenttidningen. Huvudsyftet med köpet av marknadsföringen kan härledas till ett intresse av att bevara studenttidningen snarare än som en marknadsföringsåtgärd. Det fanns en stor spridning mellan svaren inom *Köp av tjänst*. LiU och SU svarade mer likt andra lärosäten medan UmU avvek i flera begrepp.

Vid en beräkning av antalet extrempunkter på alla lärosäten visar det sig att UmU stod för tre av fem. Av ovanstående anledningar valde vi att undersöka svaren från UmU enskilt.

Tabell 11, extrempunkter

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
att bevara kårverksamheten	4	1				1				
lärosätets kvalitetsutveckling	2	1	1	1	1					
dialog med kåren		1	2	2			1			
kårens oberoende		2	1		1	2				
Inflytande		1	1	1	1	1				1
attrahera nya studenter & lärare				2		1	2		1	
externa rekommendationer			1		1		1	1	1	1
lärosätets ekonomi					1	1	1		2	1
ekonomisk effektivitet					1			3	1	1
insyn i kårens verksamhet							1	2	1	2

Tabellen visar de begrepp där lärosätet har valt en extrempunkt. För att räknas som en extrempunkt måste lärosätet vara ensam om att ge begreppet en viss placering. Placeringen måste även stå ensam med minst en cell emellan.

Stockholms universitet

Lunds universitet

Umeå universitet

UmU definierade själva deras avtal med kåren som ett tjänsteköpvital. Ordvalet framkommer även i verksamhetsberättelsen och regelsamlingen.^{75,76} I detta fall hade lärosätet utsatts för påverkan av en extern organisation vilket gjorde att lärosätet valde att avtala om tjänsteköp. Med hjälp av avtalet och efterkommande uppföljning kunde lärosätet visa hur skattepengarna slutligen användes och därmed uppfylla riksrevisionens önskan.

Respondenten på UmU rangordnade *ekonomisk effektivitet* högst av alla respondenter. Det ansågs rimligt att få något tillbaka av skattepengarna och genom att köpa tjänster från kåren uppfylldes detta. Att ha en beställar- och utförarmodell ansågs helt enkelt skapa bättre förutsättningar för ekonomisk effektivitet. Ingen annan respondent drog någon koppling mellan ekonomisk effektivitet och valet av bidragsmodell.

Respondenten rangordnade även *externa rekommendationer* högst av alla. Detta kan förklaras med att lärosätet gjorde en omfattande utredning och förde samtal med andra likartade lärosäten. Även Obligatorieutredningens rekommendationer fanns med i tankarna när de utformade bidraget. Trots att lärosätet utförde de mest omfattande jämförelserna så blev slutresultatet att UmU kom fram till en modell som ingen annan använder sig av.

Begreppet *attrahera nya studenter & lärare* rangordnades lägst av alla. De köpte inte rekryteringstjänster från kåren och således utgjorde inte bidraget någon inverkan på lärosätets möjlighet att attrahera nya studenter och lärare.

Det är alltså betydande skillnader mellan rangordningen från UmU och alla andra respondenter. Detta är även det enda universitetet som har avtal om tjänsteköp som huvudsaklig bidragsmodell. Rangordningen av begreppen kunde ge oss en bild av lärosätet som kunde förklara varför de valde en "köp av tjänst modell".

5.4 Analys oavsett bidragsmodell

Vid en sammanställning av alla lärosäten, oberoende bidragsmodell, kunde vi se en tendens att lärosätena svarade inom ett visst spann och det fanns ett kluster som svaren

⁷⁵ Umeå universitet, Regler för att ge studentsammanslutningar ställning som studentkår vid Umeå universitet, hämtad 2012-12-17

⁷⁶ Umeå studentkår, Verksamhetsberättelse 09/10, hämtad 2012-12-17

innefattades inom. Alla lärosätena hade valt att ge bidrag även om det saknades lagtvång. Det fanns alltså någon form homogenitet⁷⁷.

Tabell 12, Alla lärosäten & begrepp

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Medelbetyg
att bevara kårverksamheten	4	1				1					2,00
lärosätets kvalitetsutveckling	2	1	1	1	1						2,67
dialog med kåren		1	2	2			1				3,83
kårens oberoende		2	1		1	2					4,00
Inflytande		4	4	4	4	4				4	5,00
attrahera nya studenter & lärare				2		1	2		1		6,17
externa rekommendationer			1		1		1	1	1	1	7,00
lärosätets ekonomi					1	1	1		2	1	7,67
ekonomisk effektivitet					1			3	1	1	8,00
insyn i kårens verksamhet							1	2	1	2	8,67

Siffrorna avser placering på rangordningen. Ett lågt medelbetyg visar hög ranking och därmed stort inverkan. De celler med fet markerade siffor är den eller de celler som fick störst antal röster.

Det finns enligt Eriksson-Zetterquist⁷⁸ tre krafter som skapar homogenisering. Tvingande, imiterande och normativa krafter. Vi har under våra intervjuer kunnat se att dessa krafter påverkade lärosätena. De tvingande krafterna var framförallt från staten, då många nämnde att deras arbete tog fart med propositionens formulering om ökat kårstöd från lärosätet. Även om detta inte var ett lagkrav så var påtryckningarna så tydliga att ingen kunde förbise detta. De imiterande krafterna var som tydligast med UmU. Detta lärosäte uttryckte tydligt att deras osäkerhet runt bidrag ledde till att de utförde jämförelser med andra lärosäten för att se hur de löste samma problem. De hade en uttalad vilja att inte avvika för mycket med sin bidragsmodell. De normativa krafterna var svårare att se men det fanns en gemensam förståelse inom professionen att kårverksamhet var bra för lärosätet och lärosätet borde skapa förutsättningar för fortsatt verksamhet.

Oavsett val av bidragsmodell så stod lärosätena för en väldigt stor del av studentkårernas intäkter. Kåren anpassade sin egen budget efter bidragets omfattning och utformningen. Lärosätena fick därmed en stark inverkan på kårens budget utan att ha den formella makten över den. Vid utformningen av bidraget utgick de flesta lärosäten utifrån kårens

⁷⁷ Eriksson-Zetterquist, s. 76

⁷⁸ ibid.

behov. Detta kunde speglas utifrån ersättningsnivåerna i Obligatorieutredningen eller genom lärosätets egen analys av kårens behov. Med denna behovsbaserade budgeteringsteknik skulle behovet ligga i fokus och inte förhandlingsförmågan.⁷⁹

6. Slutsatser

Valet av bidragsmodell görs utifrån lärosätets förutsättningar, ambitioner och lokala problem. De har kunnat välja den modell som de tror fungerar bäst på deras lärosäte. Vi har kunnat visa att det finns likheter mellan lärosätenas motiv och deras val av bidragsmodell. Vissa motiv är starkt förknippade med vissa bidragsmodeller.

Det visade sig att om lärosätet uppfattade kårens ekonomiska beroendeställning som ett problem tenderade de även att välja en bidragsmodell där denna problematik minimerades. Att kåren skulle vara oberoende var starkt förknippat med det obundna bidraget. Lärosätena hade en bild av att kåren kunde utföra sitt uppdrag som bäst om de inte detaljstyrde dem. Det fanns även ett motsattsförhållande mellan önskan av en oberoende kår och önskan av insyn i kårens verksamhet. Insynen ansågs skada oberoendet.

Lärosätena som värdesätter kårernas arbete för kvalitetsutveckling högre än andra använder i större utsträckning öronmärkta bidrag än andra. Detta legitimerades av att denna typ av bidrag var behovsprövade och därmed bättre anpassade. Den är oftast utformad så att den skulle täcka en särskild kostnad eller behov för kåren eller för att markera lärosätets prioriteringar. Det är även vanligt att öronmärkta bidrag var ett komplement till någon annan form av bidrag.

Ekonomisk effektivitet var ett begrepp som rangordnades särskilt högt av ett lärosäte. Det var även detta lärosäte som hade den mest renodlade köp av tjänst bidraget och kopplingen mellan begreppet och valet av modell bekräftades i intervjun. Lärosätet ville få valuta för pengarna och då var en beställare och utförare-förfarande mest effektivt.

Även om vi har kunna påvisa skillnader mellan lärosätena visar även studien på likheter. Studien har även visat att lärosätena har liknande synsätt på kårerna och variationerna på svaren finns ändå inom ett kluster. Detta kan förklaras med att det finns krafter som för lärosätena mot en mitt där ingen önskar att avvika för mycket.

⁷⁹ Brorström, Haglund & Solli, s. 188ff

7. Diskussion & reflektion

Valet av två metoder gav önskad effekt. Vi har med våra två metoder kunnat triangulera problemet och visa på skillnader och likheter mellan lärosäten.⁸⁰ Detta är en del av förklaringen varför olika lärosäten valde olika bidrag till sina kårer. Trots olika val av bidragsmodeller har det visat sig en viss homogenitet mellan lärosätena i rangordningen av begreppen. Studien har lett till bättre kunskap och förståelse för lärosätenas val. Den bidrar tillsammans med befintliga utredningar till en mer mångsidig bild av kårobligatoriet avskaffande.

Valet av respondenterna visade sig mycket lyckat. Vissa saker måste dock belysas närmare. En likhet som alla respondenter delade var att de hade kontakt med kåren på samma organisatoriska nivå vilken kan ha påverkat deras bild av kåren. De arbetar med kåren då de sitter i beslutande och beredande organ på lärosätena. Deras bild av kårverksamhet kan därför bli dominerad av dessa arbeten på bekostnad av den studiesociala verksamhet som de också utför. Vid fem av sex lärosäten intervjuades bara en respondent. Det är självklart att fler respondenter skulle öka resultatets tillförlitlighet.

⁸⁰ Bryman, s. 254, 562f

8. Tabell och figurförteckning

Figur 1, De tre modellerna

Tabell 1, Lärosäten och bidragsmodell

Tabell 2, Stockholms universitet

Tabell 3, Lunds universitet

Tabell 4, Göteborgs universitet

Tabell 5, Uppsala universitet

Tabell 6, Linköpings universitet

Tabell 7, Umeå universitet

Tabell 8, Lärosäten och bidragsmodell, justerad

Tabell 9, Obundna bidrag

Tabell 10, Öronmärkta

Tabell 11, Extrempunkter

Tabell 12, Alla lärosäten & begrepp

9. Referenser

9.1 Litteratur

Amnéus, Ingeborg, Eriksson, Lena & Pettersson, Ingrid (red.), *Universitet & högskolor:*

Högskoleverkets årsrapport. 2011, Högskoleverket, Stockholm, 2011

Berlin, Johan & Kastberg, Gustaf, *Styrning av hälso- och sjukvård*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2011

Brorström, Björn, Haglund, Anders & Solli, Rolf, *Förvaltningsekonomi: en bok med fokus på organisation, styrning och redovisning i kommuner och landsting*, 2., [rev. och omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011

Direktiv 2007:49, *Avveckling av kår- och nationsobligatoriet*, Stockholm, Utbildningsdepartementet

Eriksson-Zetterquist, Ulla, *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009

Fredrik Andersson, *Ökat beroende efter frihetsreformen? – Studentinflytande två år efter kårobligatoriets avskaffande*, Sveriges Universitets- & högskoleförbund, Stockholm, 2012

Frida Lundberg, *Studentinflytande – en kvalitetsaspekt i fara?*, Sveriges Förenade Studentkårer, Stockholm, 2011

Føllesdal, Dagfinn, Walløe, Lars & Elster, Jon, *Argumentationsteori, språk och vetenskapsfilosofi*, 2. uppl., Thales, Stockholm, 1995

Malmer, Stellan, *Ett pris blir till: om förklaringar till kommunala avgifter och taxor*, Santérus, Diss. Göteborg : Univ, 2003, Stockholm, 2003

Proposition 2008/09:154, *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, Stockholm, Utbildningsdepartementet

Lundh, Anna, Rapport 2010:14 R, *Kårobligatoriet – En kartläggning*, Högskoleverket, Stockholm, 2010

SFS 1992:1434, *Högskolelag*. Stockholm, Justitiedepartementet.

SFS 1983:18. *Förordning om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor*. Stockholm, Justitiedepartementet

SOU 2008:11. Obligatorieutredningen, *Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas*, Utbildningsdepartementet, Stockholm

9.2 Elektroniska källor

Högskoleverket, Adresslista i bokstavsordning, [Elektronisk resurs], hämtad 2012-12-12

<http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/universitetochhogskolor/adresslistaibokstavsordning.4.539a949110f3d5914ec800062390.html>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, AssociatiOnline, [Elektronisk resurs] Österrike, Association X v Sweden (decision), 6 July 1977, hämtad 2012-12-12

<http://associationline.org/guidebook/action/read/chapter/6/section/jurisprudence/decision/185>

Umeå studentkår, Verksamhetsberättelse 09/10, Umeå, [Elektronisk resurs], hämtad 2012-12-17

<http://www.umeastudentkar.se/files/Studentfackligt/Dokumentsamling/Styrdokument/KS0910/Verksamhetsber%C3%A4ttelse%200910.pdf>

Umeå universitet, Regler för att ge studentsammanslutningar ställning som studentkår vid Umeå universitet, [Elektronisk resurs], Umeå, hämtad 2012-12-17

http://www.planering.umu.se/digitalAssets/109/109875_regler-fr-att-ge-studentsammanslutningar-stllning-som-studentkr-vid-ume-universitet.pdf

9.3 Webbformulär och intervjuer

2012-12-04, 11:30, bit. Generaldirektör, Linköpings Universitet

2012-12-04, 15:00, Enhetschef på studentavdelningen, Göteborgs Universitet

2012-12-05, 11:30, Verksamhetscontroller, Lunds Universitet

2012-12-07, 11.00, Enhetschef på planeringsenheten, budgetchef, Umeå Universitet

2012-12-10, 11.00, Enhetschef på planeringsenheten och utredare på ledningskansliet, Stockholms Universitet

2012-12-10, 15.00, Enhetschef på studentavdelningen, Uppsala Universitet

10. Bilagor

Bilaga 1

Intervjubrev

Hej

Tack för att du vill delta i vår studie. Det kommer bidra till större kunskap inom området.

Ditt deltagande börjar med att du klickar på nedanstående länk och utför en uppgift. Där skall ni rangordna ett antal begrepp. Det är viktigt att detta görs med noggrannhet. När du känner att du är klar, klickar du bara på "klar". Vi får då ditt svar och vi ringer upp.

Om det är något begrepp som du finner oklart, gör en egen tolkning och svara. Vid tekniska problem ring oss på 0737-58 72 56

[Klicka här](#)

Vänliga hälsningar

Martin Jonsson

Charlotta Gretzer

Förvaltningshögskolan

Bilaga 2

Webbformulär

Lärosätets bidrag till kåren

Denna undersökningen fungerar bäst om du inte använder Google Chrome som webbläsare. Firefox och Internet Explorer fungerar bra.

*** 1. Ditt namn**

*** 2. Vad har haft störst inverkan på bidragets storlek och utformning på ert lärosäte?**

Rangordna begreppen, antingen genom att ändra siffrorna. Det går även bra att flytta begreppen genom dra-och-släpp.

Rangordna begreppen så att 1 har haft störst inverkan och 10 minst.

1	externa rekommendationer
2	insyn i kårens verksamhet
5	lärosätets kvalitetsutveckling
3	kårens oberoende
4	att bevara kårverksamheten
6	dialog med kåren
7	lärosätets ekonomi
8	attrahera nya studenter & lärare
9	inflytande
10	ekonomisk effektivitet

Klar

Bilaga 3

Intervjuguiden

Ring när avtalad tid för mötet har börjat. Tala om att personen har fått ett mail från oss. Tala om att det bara är en uppgift. Så de behöver inte stressa.

Tala om att vi spelar in samtalet i studiesyfte för att vi ska kunna gå igenom intervjun igen.

Tala om att deras namn inte kommer att finnas med i texten, det kommer alltså inte fram om man googlar deras namn. För de som läser rapporten skulle kunna räkna ut vem som har svarat eftersom lärosätets namn och respondentens befattning finns med i vår studie.

Introducera sekreteraren.

Be respondenten säga sitt namn och en kort presentation över dennes befattning.

Be respondenten förklara hur de har insikt i bidraget.

Fråga om uppgiften gick bra. Om respondenten tar upp svåra definitioner av begreppen frågar vi hur de valde att definiera det.

- Beskriv hur du metodiskt gick till väga när du rangordnade.
- Hur resonerade du när du kring begreppen? Börja med den högst rankade. Ta med alla tio begreppen i ordning. Börja med det högst rangordnade begreppet.
- Fattas något begrepp?
- Hur fördelas pengarna idag? Alla former av bidrag och storlek.
- Hur hanterar lärosätet till ansvar för den studiesociala verksamheten?
- Finns det någon på lärosätet som du tror också skulle kunna delta i vår studie?
- Finns det möjlighet att kontakta personen igen om det finns funderingar när vi går igenom intervjun?

TACKA FÖR DERAS MEDVERKAN

Bilaga 4

Urval av lärosäten

Förkortning	Universitet	Antalet HÅS	Obundna Bidrag	Öron. bidrag	Köp av tjänst	Notering
SU	Stockholms universitet	29888	0	1	1	se avtal
LU	Lunds Universitet	28458	1	1	0	
GU	Göteborgs Universitet	26904	1	0	0	
UU	Uppsala universitet	23087	1	0	0	
LIU	Linköpings universitet	18097	1	1	1	
UmU	Umeå universitet	17151	0	1	1	
LnU	Linné universitetet	15760	0	1	0	
KTH	Kungliga Tekniska högskolan	12707	0	1	0	
						EJ FULLSTÄDNIDG SVAR
MAH	Malmö högskola	12583				
ÖRU	Örebro universitet	10231				EJ SVAR
KAU	Karlstads universitet	8999	0	1	0	
HIJ	Högskolan i Jönköping	8540	1	0	1	
MIUN	Mittuniversitetet	8497	0	1	0	
						EJ FULLSTÄDNIDG SVAR
MDH	Mälardalens högskola	8021				
SH	Södertörns högskola	7815	1	0	0	
LTU	Luleå tekniska universitet	7412	0	0	1	
HDA	Högskolan Dalarna	7179	0	1	0	
HIG	Högskolan i Gävle	6746	1	1	0	
HIB	Högskolan i Borås	6358	0	1	0	
HKR	Högskolan Kristianstad	5966	0	1	0	
KI	Karolinska Institutet	5894	0	1	0	
HIH	Högskolan i Halmstad	5581	1	0	0	
HV	Högskolan Väst	5252	0	0	1	
HIS	Högskolan i Skövde	4534				EJ SVAR
BTH	Blekinge Tekniska Högskola	4442	0	0	1	
						EJ FULLSTÄDNIDG SVAR
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet	4117				
HGO	Högskolan på Gotland	2451	1	0	0	
ESH	Ersta Sköndal Högskola	859	1	0	0	
GIH	Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm	637	0	1	0	
KMH	Kungliga Musikhögskolan	633				EJ SVAR
FHS	Försvärshögskolan	543	0	0	1	
RKH	Röda Korsets Högskola	488				EJ SVAR
SOPH	Sophiahemmets högskola	464				EJ SVAR
STDH	Stockholms dramatiska högskola	226	1	0	0	
KKH	Kungliga Konsthögskolan	210	0	0	1	
DOCH	Dans och cirkushögskola	154	1	0	0	

OHS	Operahögskolan i Stockholm	37	EJ SVAR
	Tot antal studenter	306921	
	Utvalda studenter	143585	
	Andelen utvalda studenter	46,78%	